

## דבר תורה ליום כיפור – לדעת לסלוח!

לקראת יום הכיפורים הבא עלינו לטובה, יום סליחה ומחילה, יום שבו ה' פותח לנו את כל השערים לבוא אליו, ועד שעת הנעילה קורא לנו לשוב אליו, להיכנס פנימה, לפני שננעל השער ומי שייכנס יהיה בפנים כל השנה ומי שלא יזכה לכך, ישאר ח"ו בחוץ כל השנה, כדברי הרב חרל"פ:

"סוד החתימה שבנעילה, שפותחים השערים העליונים ומי שמכניס עצמו לתוך השערים האלו, הוא נשאר כל השנה במעמד השערים הרוממים האלו, ומי שלא זכה אליהם, כשמגיעה שעת הנעילה נסגרים השערים ומי שבחוץ, נשאר בחוץ כל השנה".

לקראת היום שבו יש מצווה מן התורה לעשות תשובה, כדברי מו"ר הגר"א מלמד:  
"כיוון שיום הכיפורים הוא זמן סליחה וכפרה, שנאמר (ויקרא טז, ל): "כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יִכַּפֵּר עֲלֵיכֶם לְטָהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ", מצווה על כל אדם לשוב בתשובה ולהתוודות על חטאיו ביום הכיפורים, שזהו פירוש: פירוש לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ – תשובו בתשובה (רמב"ם תשובה ב, ז; שיערי תשובה ד, יז).

רציתי לכתוב על שני דברים שעוצרים את האדם, מלנצל את השערים הפתוחים, מלנצל את ההזדמנות הנפלאה, החד שנתית, לשוב אל ה', לזכות בכפרה, סליחה ומחילה ולהתקרב את ה'.

המעכב הראשון הוא תכונה שחיצוניתה נראית טובה ואפילו טובה מאד, אך פנימיותה היא רעה מאד, והיא הפרפקציוניזם, תכונה זו נמצאת על פי רוב דווקא בקרב אנשים מוכשרים מאד, ובעזרתה הם מגיעים להישגים משמעותיים.

היא נובעת מן העובדה הפשוטה שנשמתו של האדם חוצבה מן העליונים ואינה מסתפקת בחלקי דברים. היא כל כך מוערכת ונחשבת, עד שקשה להאמין שדווקא היא, שאיפת השלמות, תכונת הפרפקציוניזם, ראויה לתואר מעכבת תשובה. בעזרתה יכול האדם לבחון את עצמו ולגלות מה עליו לתקן, על אלו טעויות עליו לשוב בתשובה, ואף על פי כן היא עצמה נוטלת מן האדם את מפתח התשובה, מנטרלת אותו מן היכולת לשוב באמת!

שואף השלמות אינו מוכן להשלים עם היותו בלתי שלם, אינו מוכן לשוב במנות קטנות. הוא תובע תשובה שלמה בלא פגם ברגע אחד. כל מום, ולו הקל ביותר, שהוא מוצא בעצמו, מפר את שלוותו. כל עוד לא השכיל להגיע להצלחה מלאה הריהו כלא-נחשב בעיני עצמו.

כאשר אדם אינו מכיר בהצלחתו, ותחת זאת מציב אל מול פניו מראה מרושעת שכל כישרונה בהעצמת חסרונותיו, יגלה עד מהרה כי אין לו יכולת עמידה ואין בכוחו לתקן.

בהביטו על מעשיו אין הוא רווה כל נחת מן ההישגים שלו והרי הוא אוזן במידתו של המן המספר לזרש אשתו ולכל אוהביו על כבוד עושרו, רוב בניו ויחסה המיוחד של אסתר כלפיו. הוא מודע לכך שהמלך נשאו מעל כל שריו ועבדיו, אך מסיים באמירת: "וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך"... בהעדר השלמות אין דבר שווה בעיניו.

כך אצל המן הפרפקציוניסט בעולם התאוות, וכך, להבדיל, אצל רבים מתאבי השלמות המוסרית-רוחנית, כל סטייה ממה שנדמה להם כשלמות בעבודת ה', מבטלת כליל את הערך של יתר פעולותיהם, ונוטלת מהם את מתיקות השמחה במעשיהם.

לא אחת מתקשה האדם לשוב בשלמות מכל חטאיו, ישנם חטאים שביחס אליהם הוא חש כי המשימה כבדה כעת מנשוא, אולי בעתיד יוכל לה אך אין לו העוז לעשות כך עכשיו.

אדם שכזה יכול לכל הפחות לשוב משאר חסרונותיו, אך אילו ילקה ב'מחלה הפרפקציוניסטית' אזי לא יראה ערך בתשובה חלקית. נמצא שדווקא שאיפת השלמות היא שתגרום לו להיעצר במקומו בלא יכולת לשנות.

כנגד הסכנה הזאת כותב הרב קוק: "אין לעכב את התשובה מכל מניעה רוחנית וק"ו גשמית, ואפילו כשהוא רואה שאינו שב מכמה עניינים שאין עליהם שום התנצלות, מכל מקום ישוב בשמחה מכל מה שנדבו לשוב מהם".

ועוד כתב הרב :

אל יבהל אדם מפני המניעות שיש לו על התשובה . ואפילו אם התשובה קשה לו, מפני דברים שבין אדם לחבירו, ואפילו כשהוא יודע בדעתו שאינו יוצא ידי חובתו, ומתוך איזו רפיונות איננו יכול לתקן את העניינים שבינו לבין חבריו, אל יניח בלבבו שום חלישות דעת הגורמת להקטין יקרת ערכה של התשובה. ואין ספק, שמתוך ההשלמה בכל מה שאין לו מניעות יזכהו השי"ת לתקן בכי טוב גם את כל הדברים שיש לו עליהם מניעות גדולות שא"א לו לנצחן.

למראית עין יש כאן פשרה, הנכונה לקבל בשלב ראשון תשובה חלקית, למען האמת יש כאן גבורה עליונה שלא לשעבד את עבודת ה' לדמיונות של שאיפת שלמות שבסופו של דבר מקבעים את האדם אל מקומו.

הדרך לשוב בתשובה עוברת בהרבה מאד צעדים קטנים של התקדמות, ומי שלא מעריך את הצעדים הקטנים לא יתקדם.

אחד מסיפוריו מעוררי ההשראה של ר' נחמן מספר :

מעשה במלך ששלח את בנו למרחקים ללמוד חכמות, לימים שב הבן לביתו מלומד בחכמות. פעם אחת ציוה המלך על בנו לקחת אבן גדולה, כגון אבן הרחיים, לטלטלה ולהעלותה לעליית הגג. מסתמא לא יכול הבן לטלטל בידיו אבן גדולה כזו והיה מצטער מאוד, שאינו יכול לקיים כיבוד אב ולמלא את רצונו.

עד שהמלך פתח ואמר לו :

כלום יעלה על דעתך שאני אצווה עליך להגביה בידיים אבן גדולה כל כך. ומה גם לטלטלה למעלה? אלא אני נתכוונתי לומר לך שתיקח פטיש חזק ותכה על האבן ותפוצצה לחתיכות קטנות ולאחר כך תוכל להעלותה למעלה.

וניתן לפרש את הרעיון, כדי להתרומם, צריך להתקדם שלב אחר שלב, כל פעם להרים עוד דבר קטן, וכך האדם מתרומם, אלא שכדי שזה יקרה צריך להפטר מהפרפקציוניזם, שפנימיותו מלאה בגאווה, צריך לשבור את עצמנו, לחלקים, להבין שאיננו שלמים ואיננו יכולים להיות שלמים.

מסכת יומא מסתיימת בדבריו הנפלאים של רבי עקיבא:

"אמר רבי עקיבא: אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, ומי מטהר אתכם? אביכם שבשמים, שנאמר: "וזרקתי כה עליכם מים טהורים וטהרתם", ואומר: 'מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים, אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.

שואל הרבי מלובביץ זצ"ל, מה כוונת רבי עקיבא שמקווה מטהר את הטמאים, מה הדגש בכך שהמקווה מטהר את הטמאים, ברור אלא את מי הוא יטהר? – אלא עונה הרבי מקווה מטהר גם טמאים שלא יכולים להיטהר לגמרי מטומאתם, כגון טמא מת, שלא יכול להיטהר ללא אפר פרה אדומה, והוא גם טמא משרץ שמצריך רק טבילה במקווה, המקווה מטהרה מטומאת שרץ למרות שנשאר טמא, מטומאת המת, ומכאן למדנו שגם מי שיכול להיטהר רק חלקית הקב"ה רוצה בטהרתו ומצפה ומחכה לתשובתו.

לסיכום, המעכב הראשון הוא חוסר הבנת הערך האדיר של כל תיקון קטן, של כל התקדמות קטנה, והמחשבה שאומרת או הכול או לא כלום, שמובילה ללא כלום.

המעכב השני הוא אפילו גדול מן הראשון, הוא חוסר היכולת של האדם לסלוח לעצמו על כישלונותיו, אדם המביט אל עצמו, בעיניים רושפות אש תובענית, מתקשה לחיות חיים של תנועה רוחנית שמחה. בלא שום קשר עם המציאות הוא רואה את עצמו כחוטא ובזוי, הוא מדביק לעצמו תווית תמידית של נכשל, אף אם בעיני המתבונן עליו מן החוץ ראוי הוא להערכה רבה. הביקורת העצמית המופרזת הזו עומדת כחיץ בינו לבין היכולת לשנות, שהרי מי שאינו מאמין בעצמו מניין ישאב כוחות לשוב? ...

כותב הרב קוק (שם): "כשאדם שב בתשובה מאהבה, צריך הוא לסלוח לעצמו את כל עוונותיו, כמו שצריך לפייס את חבריו על עבירות שבין אדם לחבריו כדי להשיג סליחתו. ואחר שבעיני עצמו יהיה מכופר ונקי מחטא, יתעורר עליו הקודש של חלק גבוה, שיתהפכו כל עוונותיו לזכויות".

אם האדם לא סולח לעצמו הוא מתבוסס בחולשותיו, ולא מסוגל להרים את עצמו.

אדם צריך לאהוב את עצמו, את החלק העליון שבו, את נשמתו, ואהבת לרעך כמוך, מכאן שצריך לאהוב את עצמו, וסליחה היא אהבה - "לסלוח היא הצורה הגבוהה ביותר, היפה ביותר של אהבה. בתמורה, תקבל שלום ואושר בל יתואר", ובלי אהבה עצמית, בלי שאדם רואה את ערכו הוא מסוגל להתקדם, לקחת אחריות ולעשות טוב.

למה חשוב לאדם להשתחרר מהטינה העצמית, לסלוח לעצמו, כי הסליחה משחררת אותנו מן העבר ומאפשרת לנו לממש את הפונציאל האמיתי שלנו, היא משחררת אנרגיות נפשיות ורגשיות.

מי שלא סולח לעצמו, חלק גדול מאנרגיית החיים הפנימית שלו לכוד בטינה, כעס, כאב או סבל, אנרגיית חיים זו תגביל אותו כי היא לוקחת ממנו הרבה מאד כוחות ועוצמות, זו כמו לנסות לרכב על האופנים שהבלמים עובדים.

הסליחה העצמית יש בה גם קבלה, של המציאות בדיעבד, באמונה שלימה שמה שהיה הוא מה שצריך היה להיות. ה' רצה ללמד אותי משהו, אני מקבל את המציאות ולא נלחם בה.

ככל שנרשה לעצמנו, לסלוח לעצמנו, נוכל להשתחרר מהחטא הלופת אותנו, ולא רוצה לשחרר, אבל האמת היא שאנחנו לא משחררים אותו.

אחד אדמורי גור נשאל פעם, למה בצאת יוה"כ, שאנו זכים ונקיים, צריך לומר 'סלח לנו אבינו כי חטאנו', הרי הכול נמחל ונסלח, והוא ענה תשובה מופלאה, הסיבה לכך היא שחטאנו בכך שלא האמנו בלב שלם שהחטאים שלנו, נמחלו, נמחו כלא היו, שבאמת אנו פותחים דף חדש באמת.

יהי רצון, שנוכה לשוב בתשובה שלימה, וגם אם איננה שלימה נשמח בכל התקדמות, ושנצליח למחול ולסלוח לעצמנו, ולהאמין שה' מנקה אותנו ואנו יוצאים מיוה"כ, נקיים ויכולים לפתוח דף חדש.